

**ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด
เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์**

**Management Policy Suggestions Concerning Temple Tourist Attraction
Development as Creative Learning Resources**

Received: April 9, 2019

Revised: May 10, 2019

Accepted: May 15, 2019

อติเทพพงศ์ วัชรารักษ์*

Aditheppong Watcharapirak

คณิต เขียววิชัย**

Kanit Kheovichai

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว 2) เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ระเบียบวิธีวิจัยแบบผสมผสาน โดยกลุ่มตัวอย่างคือผู้ที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดในจังหวัดนครปฐม จำนวน 420 คน ซึ่งได้มาโดยวิธีการสุ่มแบบโควต้า และสัมภาษณ์เชิงลึกผู้บริหารวัดและผู้เชี่ยวชาญจำนวน 11 คน คัดเลือกแบบเฉพาะเจาะจง นำข้อมูลที่ได้ที่มาวิเคราะห์ SWOT Analysis และ TOWS Matrix Analysis เพื่อจัดทำร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายและรับรองข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้วยการจัดประชุมผู้เชี่ยวชาญ (Connoisseurship) เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยประกอบด้วย แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง วิเคราะห์ข้อมูลด้วยค่าสถิติบรรยาย การวิเคราะห์เชิงเนื้อหาและตรวจสอบข้อมูลแบบสามเส้า ผลการวิจัยพบว่า สภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการดำเนินการ มีความพร้อม สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย มีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า มีจุดเด่นด้านศิลปะและวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงในระดับโลก ทุกภาคส่วนให้ความร่วมมือในการส่งเสริมการท่องเที่ยว เรียนรู้ สร้างความประทับใจ อันทำให้เกิดประโยชน์ทางเศรษฐกิจทั้งวัด ชุมชน ภาครัฐและภาคเอกชน ซึ่งจะทำให้การท่องเที่ยวในแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน ส่วนการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ วิเคราะห์ได้ 8 องค์ประกอบในชื่อ PAMAVASS ได้แก่ 1) ข้อเสนอแนะด้านการประชาสัมพันธ์ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก 3) การจัดการ 4) สถานที่ 5) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 6) กิจกรรม 7) การให้บริการ และ 8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว

คำสำคัญ : ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย/ แหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด/ แหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

*นักศึกษานิเทศศาสตร์บัณฑิต สาขาวิชาพัฒนศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

**อาจารย์ที่ปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร. ภาควิชาพื้นฐานทางการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยศิลปากร

Abstract

This research aimed 1) to study the current status of temples that are classified as tourist attractions 2) to suggest policies concerning the management of temple tourist attractions and the development of these attractions to be creative learning resources. The participants of this study, through quota sampling, include 420 tourists visiting temples in Nakhon Pathom Province. In addition, in-depth interviews with 11 temple administrators and experts through purposive sampling were conducted. The data obtained were analysed using SWOT Analysis and TOWS Matrix Analysis to provide suggestions for management policies concerning temple tourist attraction development. Subsequently, the suggested policies were reviewed by a group of experts with connoisseurship in this area. The instruments employed in this study include questionnaires and structured interview forms. The data were analysed by descriptive statistics, content analysis, and validated by data triangulation. The results showed that the current temple tourist attractions have taken proper actions and are ready to accommodate diverse groups of tourists. Moreover, these temples are potentially effective learning resources, highlighting artistic and cultural features, unique features, and international recognition. All sectors involved have been cooperative in promoting educational tourism leading to visitors' positive impression, benefiting the temples, communities, and public and private sectors involved. All of these factors contribute to sustainable growth of temple tourism. The management policy suggestions to develop temple tourist attractions to be creative learning resources consist of eight components, namely PAMAVASS, which include 1) Public Relation 2) Amenities 3) Management 4) Attractions 5) Values 6) Activities 7) Services and 8) Support.

Keywords : Policy Suggestion/ Temple Tourist Attraction/ Creative Learning Resources

บทนำ

การท่องเที่ยวเป็นอุตสาหกรรมที่สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศเป็นอย่างมาก เนื่องจากรายได้จากการท่องเที่ยวมีมูลค่าสูงเป็นอันดับต้นๆของประเทศเมื่อเทียบกับอุตสาหกรรมประเภทอื่นๆ นอกจากนี้ การท่องเที่ยวยังมีส่วนช่วยเสริมสร้างความแข็งแกร่งทางเศรษฐกิจของประเทศด้วยการสร้างรายได้เป็นเงินตราต่างประเทศที่อยู่ในอันดับสูงมาโดยตลอดทำให้ประเทศไทยได้รับการยอมรับให้เป็นผู้นำทางด้านการท่องเที่ยวในภูมิภาคเอเชียที่ประสบความสำเร็จ และเป็นแบบอย่างของหลายประเทศ (กรมการท่องเที่ยว Department of Tourism, 2017) สอดคล้องกับแผนการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์แผนการตลาดท่องเที่ยวของการท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย แต่ปัจจุบันมีการแข่งขันเกี่ยวกับเรื่องการท่องเที่ยวในแต่ละประเทศมากขึ้น

จึงจำเป็นต้องมีกลยุทธ์ที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลในการพัฒนาด้านการท่องเที่ยวในประเทศไทย ให้เจริญเติบโตมากยิ่งขึ้น มุ่งเน้นการเพิ่มตลาดด้วยการส่งเสริมและพัฒนาการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพสูง โดยใช้กิจกรรมการส่งเสริมการท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ ให้มีความหลากหลายมีการประชาสัมพันธ์เพื่อส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง มีการพัฒนาเส้นทางคมนาคมให้เกิดความสะดวกสบายในการเดินทางไปท่องเที่ยวและจำเป็นต้องพัฒนาบุคลากรผู้มีส่วนเกี่ยวกับการท่องเที่ยวให้มีประสิทธิภาพ (นรินทร์ สังข์รักษา Sungrugsa, 2010) ตลอดจนมีการจัดทำรายการส่งเสริมการขายอย่างกว้างขวางเพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยวให้เกิดความสนใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยวในประเทศไทยให้มีจำนวนสูงขึ้นตามเป้าหมายที่ตั้งไว้ (กนกวรรณ พินธุกนก Pinthukanok, 2007)

ประเทศไทยเป็นประเทศที่อุดมไปด้วยทรัพยากรท่องเที่ยวอย่างหลากหลายมีสถานที่ท่องเที่ยวกว่า 700 แห่งทั่วประเทศ มีเทศกาล วัฒนธรรม ประเพณี ตลอดจนวิถีชีวิตที่ประทับใจและสะท้อนให้เห็น วัฒนธรรมที่ทรงคุณค่ามีเอกลักษณ์เป็นของตนเอง (การท่องเที่ยวแห่งประเทศไทย Tourism Authority of Thailand, 2002) โดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด ที่สามารถสะท้อนให้เห็นถึงความเป็นเอกลักษณ์ของชาติไทยผ่านการเป็นศูนย์กลางของชุมชนในสังคมไทยมาตั้งแต่อดีต อิทธิพลของพุทธศาสนาเป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดวิถีชีวิตของชาวไทย โดยเฉพาะอย่างยิ่งเป็นแหล่งที่รวบรวมงานศิลปวิทยาการและความรู้มากมายหลายสาขา ตลอดจนเป็นแหล่งรวมของศิลปกรรมที่มีคุณค่า และสามารถเชื่อมโยงความเป็นมาของ วัฒนธรรมกับชุมชน (รสิกา อังกูร Ankul, 2005) รวมถึงการเป็นแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับประวัติศาสตร์ โบราณคดี โบราณสถาน สถาปัตยกรรม ศิลปะ และวัฒนธรรม รวมทั้งขนบธรรมเนียม โบราณราชประเพณี จึงถือได้ว่าวัดต่างๆ นั้นสามารถเป็นแหล่งเรียนรู้ด้านการท่องเที่ยวแห่งใหม่อีกแห่งหนึ่งของประเทศได้เป็นอย่างดีเพราะ นอกจากนักท่องเที่ยวจะได้รับข้อมูล ความรู้ และความเข้าใจเกี่ยวกับสถานที่ท่องเที่ยวในเขตวัดแล้วยังจะทำให้ นักท่องเที่ยวมีความรู้ความเข้าใจในเรื่องที่เกี่ยวกับศาสนาได้เป็นอย่างดีและสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้ที่มี คุณภาพและสนับสนุนปัจจัยที่ก่อให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิต (คณิต เขียววิชัย และ วรรณภา แสงวัฒนะกุล, Kheovichai and Sangwattanakul, 2015)

อนึ่ง แม้จะมีวัดซึ่งเป็นพุทธสถานอยู่ในทุกจังหวัดทั่วประเทศและล้วนมีคุณค่าทั้งในด้านศาสนา ประวัติศาสตร์และศิลปะ ฯลฯ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมีความสนใจที่จะศึกษาวัดในจังหวัดนครปฐมที่มีการจัดให้เป็น แหล่งท่องเที่ยวเนื่องจากจังหวัดนครปฐมเป็นจังหวัดหนึ่งในเขตมหานครที่มีความเจริญรุ่งเรือง ทางศาสนาและอารยธรรมซึ่งมีความแตกต่างจากจังหวัดอื่น ดังนั้น จึงทำให้มีภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ โบราณคดี โบราณสถาน สถาปัตยกรรม ศิลปะและวัฒนธรรมที่มีความเก่าแก่ มีประวัติความเป็นมายาวนานใน แผ่นดินสุวรรณภูมิและเป็นราชธานีสำคัญในสมัยทวารวดี ตลอดจนเป็นเส้นทางที่เชื่อมไปสู่ภาคตะวันตกและ ภาคใต้และที่สำคัญยิ่งก็คือ เป็นดินแดนที่มีการเผยแผ่พุทธศาสนาจากอินเดียเข้ามาสู่ดินแดนสุวรรณภูมิเป็นแห่ง แรก นครปฐมจึงเป็นศูนย์กลางของความเจริญ มีชนชาติต่างๆอพยพเข้ามาตั้งถิ่นฐานบ้านเรือนอยู่เป็นจำนวนมาก (จังหวัดนครปฐม Nakhonpathom Province, 2019) จากภูมิหลังทางประวัติศาสตร์ที่มีคุณค่าอย่างดังกล่าว ทำ ให้นครปฐมมีสถานที่ท่องเที่ยวที่น่าสนใจโดยเฉพาะแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเป็นจำนวนมาก เช่น วัดพระปฐม

เจดีย์ วัดสระกระเทียม วัดไร่ขิง วัดไผ่ล้อม วัดกลางบางแก้วและวัดหัวเอน เป็นต้น อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้เลือกศึกษาวัดจากทุกอำเภอในจังหวัดนครปฐม แห่งละ 1 วัด โดยมีเกณฑ์การเลือกวัดเหล่านั้นคือเป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นแหล่งเรียนรู้ซึ่งเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางอัน ได้แก่ 1) วัดพระปฐมเจดีย์ (อำเภอเมืองนครปฐม) 2) วัดไร่แตงทอง (อำเภอกำแพงแสน) 3) วัดศิระทอง (อำเภอนครชัยศรี) 4) วัดสามง่าม (อำเภอดอนตูม) 5) วัดลำพญา (อำเภอบางเลน) 6) วัดไร่ขิง (อำเภอสมาปราน) และ 7) วัดสุพรรณาราม (อำเภอพุทธมณฑล)

จากการศึกษางานวิจัยต่างๆ พบว่า ยังไม่มีผู้ใดศึกษาวัดในจังหวัดนครปฐมในด้านข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงประสงค์จะศึกษาในหัวข้อดังกล่าวเพื่อให้เป็นแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดและเป็นการทำให้มีการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีความสำคัญ มีคุณค่า และมีความทันสมัย ซึ่งเป็นส่วนหนึ่งของการเป็นทรัพยากรที่มีคุณค่าของชาติที่ควรอนุรักษ์ และสร้างสรรค์พัฒนาให้เป็นมรดกอันควรเป็นความภาคภูมิใจให้เป็นที่ประจักษ์แก่ชาวไทยและชาวต่างประเทศได้กว้างขวางยิ่งขึ้น ตลอดจนเป็นแนวทางในการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทต่างๆ ได้ต่อไปด้วย

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว
2. เพื่อจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

วิธีดำเนินการวิจัย

ในการวิจัยครั้งนี้ใช้รูปแบบการวิจัยแบบผสมผสาน (Mixed Method Research) ระหว่างการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) ประกอบด้วยขั้นตอนการวิจัย 2 ขั้นตอน ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1 เพื่อศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ด้วยการวิจัยเชิงปริมาณ โดยการศึกษาสภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว ในด้านความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวในปัจจุบัน ความคิดเห็นเกี่ยวกับแนวทางการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ความคิดเห็นเกี่ยวกับศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ และข้อเสนอแนะอื่นๆ ใช้วิธีการวิเคราะห์ทางสถิติด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูปทางสังคมศาสตร์ การหาคุณภาพของแบบสอบถาม พบว่า มีค่าความเชื่อมั่น (Cronbach's Alpha Coefficient) เท่ากับ 0.96 โดยประชากรที่ใช้ในการวิจัยคือนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มาท่องเที่ยวในวัด 7 วัด โดยการเจาะจงเลือกวัด โดยใช้เกณฑ์การเลือกวัดที่เป็นแหล่งท่องเที่ยวและเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ที่มีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวาง ในจังหวัดนครปฐม โดยศึกษาอำเภอละ 1 วัด ได้แก่ 1) วัดพระปฐมเจดีย์ (อำเภอเมืองนครปฐม) 2) วัดไร่แตงทอง (อำเภอกำแพงแสน) 3) วัดศิระทอง (อำเภอนครชัยศรี) 4) วัดสามง่าม (อำเภอดอนตูม) 5) วัดลำพญา (อำเภอบางเลน)

6) วัดไร่ขิง (อำเภอสามปราน) และ 7) วัดสุวรรณาราม (อำเภอพุทธมณฑล) ผู้วิจัยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างโดยใช้สูตรของ W.G. Cochran กรณีไม่ทราบจำนวนประชากร ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง 323 คน ผู้วิจัยปรับจำนวนเพื่อลดความคลาดเคลื่อนและความสะดวกในการประเมินผล โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างเป็น 420 คน และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบโควตา (Quota Sampling) ให้กระจายตามวัด 7 วัด วัดละ 60 คน รวมทั้งสิ้น 420 คน และการวิจัยเชิงคุณภาพด้วยการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) จากผู้ให้ข้อมูลหลัก (Key Informants) แบ่งเป็น 2 กลุ่มคือ กลุ่มที่ 1 ผู้บริหารวัด คือ เจ้าอาวาสของวัดหรือผู้แทนของวัด 7 วัด จำนวน 7 รูป และกลุ่มที่ 2 ผู้เชี่ยวชาญทางด้านการท่องเที่ยว และผู้เชี่ยวชาญด้านการจัดแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ จำนวน 4 ท่าน รวมทั้งสิ้น 11 ท่าน และดำเนินการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมเกี่ยวกับการวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผ่านการวิเคราะห์ SWOT และ TOWS Matrix กับกลุ่มผู้เชี่ยวชาญด้านนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยว และด้านการจัดการแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์

ขั้นตอนที่ 2 การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อการนำไปใช้ประโยชน์ต่อไป

ผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัด เพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยขอเสนอผลการวิเคราะห์ข้อมูลดังกล่าว ดังนี้

ขั้นตอนที่ 1

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ

ตารางที่ 1 ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเกี่ยวกับความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยววัดในปัจจุบัน

รายการคำถาม	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ คิดเห็น
ภาพรวมด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว	3.91	0.67	มาก
ภาพรวมด้านการจัดการและการดำเนินการ	3.70	0.73	มาก
ภาพรวมด้านการให้บริการของเจ้าหน้าที่	3.59	0.80	มาก
ภาพรวมด้านสิ่งอำนวยความสะดวก	3.59	0.73	มาก

รายการคำถาม	ค่าเฉลี่ย (Mean)	ส่วนเบี่ยงเบน มาตรฐาน (S.D.)	ระดับความ คิดเห็น
ภาพรวมด้านการจัดการสถานที่	3.84	0.75	มาก
ภาพรวมด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์	3.61	0.80	มาก
ภาพรวมด้านกิจกรรมในวัด	3.96	0.68	มาก
ภาพรวมด้านการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์	3.24	1.10	ปานกลาง
ภาพรวมแนวทางการจัดการด้านบทบาทของแหล่งเรียนรู้	3.95	0.68	มาก
ภาพรวมแนวทางด้านวิธีการจัดการเรียนรู้	3.89	0.68	มาก

ตารางที่ 2 ศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้

วัดสามารถพัฒนาให้เป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านใดบ้าง	จำนวน	ร้อยละ
ไม่สามารถพัฒนาเป็นแหล่งเรียนรู้ได้	3	0.70
ธรรมชาติ	68	16.20
โบราณคดี	44	10.50
ประวัติศาสตร์	117	27.90
โบราณสถาน	42	10.00
ศิลปกรรม	41	9.80
ขนบธรรมเนียมโบราณราชประเพณีและวัฒนธรรม	70	16.70
การประกอบอาชีพ	29	6.90
อื่นๆ	6	1.40
รวม	420	100.00

ผลการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงปริมาณ พบว่า กลุ่มตัวอย่าง จำนวน 420 คน มีความพึงพอใจในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในปัจจุบัน โดยให้ความสำคัญในด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว การจัดการและการดำเนินการ การให้บริการของเจ้าหน้าที่ สิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการสถานที่ การส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์ และกิจกรรมในวัดในระดับมาก มีเพียงด้านการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญในระดับปานกลาง ส่วนแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ด้านบทบาทของแหล่งเรียนรู้ และแนวทางด้านวิธีการจัดการเรียนรู้ กลุ่มตัวอย่างมีความพึงพอใจในระดับที่มาก แสดงให้เห็นว่า

การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดในปัจจุบัน ในภาพรวมสามารถจัดการได้ดีแล้ว ยังคงขาดการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวในวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ที่มีความจำเป็นในการสร้างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อปรับปรุงแก้ไขต่อไป สำหรับผลการวิเคราะห์ศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ พบว่า กลุ่มตัวอย่างให้ความสำคัญกับการพัฒนาให้วัดเป็นแหล่งเรียนรู้ในด้านประวัติศาสตร์ มากที่สุดที่ร้อยละ 27.90 รองลงมาเป็นด้านขนบธรรมเนียมโบราณราชประเพณีและวัฒนธรรมร้อยละ 16.70 และด้านธรรมชาติร้อยละ 16.20 ตามลำดับ แสดงให้เห็นถึงแนวทางในการพัฒนาวัด ที่ควรมุ่งเน้นไปในแนวทางประวัติศาสตร์ ขนบธรรมเนียม ประเพณี และธรรมชาติ เพื่อช่วยในการพัฒนาศักยภาพการจัดการวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้ต่อไปในอนาคต

การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ

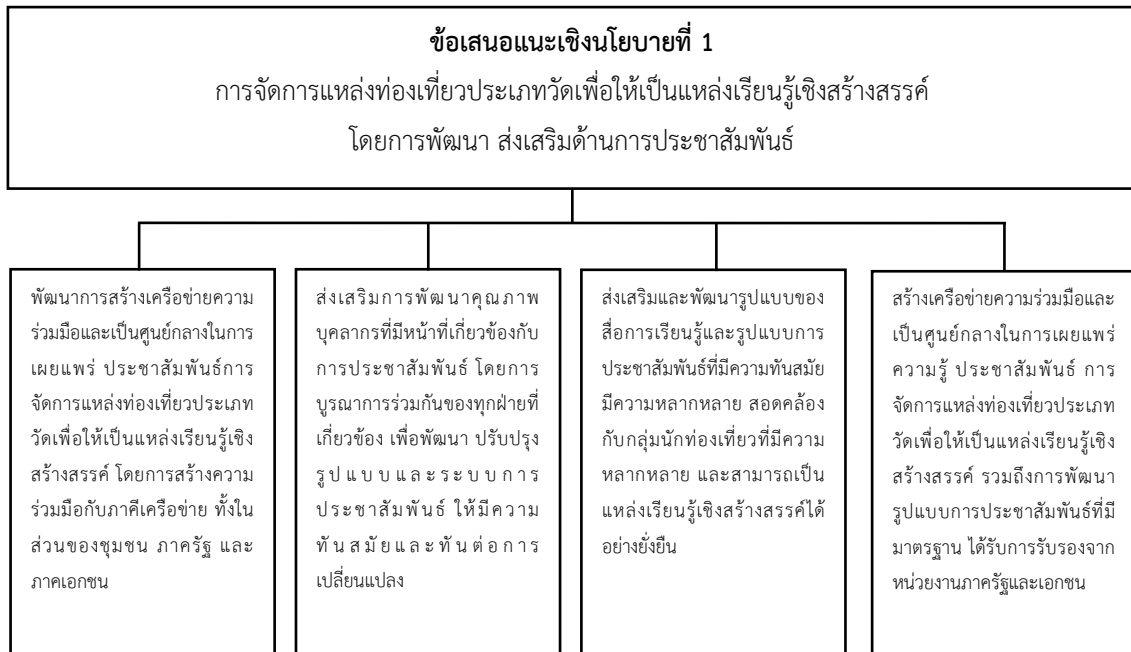
วัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการดำเนินการ มีความพร้อม สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย มีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่าและมีจุดเด่นด้านศิลปะและวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงในระดับโลก แต่ในด้านการจัดการการท่องเที่ยว ยังคงพบปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับทรัพยากรการจัดการต่างๆไม่เพียงพอ เมื่อวิเคราะห์ SWOT ถึงจุดแข็ง (Strength) ในการจัดการการท่องเที่ยว พบว่า วัดในจังหวัดนครปฐม มีความเก่าแก่ มีประวัติศาสตร์โดดเด่นระดับโลก มีทำเลที่ตั้งติดถนนและแม่น้ำ เข้าถึงได้สะดวก มีจุดอ่อน (Weakness) คือปัญหาที่คน การจัดการ และการประชาสัมพันธ์ มีโอกาส (Opportunity) ที่สำคัญคือภาครัฐให้ความสำคัญ ใช้งบประมาณ ให้การประชาสัมพันธ์ มีอุปสรรค (Threat) คือ คน เงิน การจัดการ และเศรษฐกิจ การวิเคราะห์สภาพแวดล้อมของการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยใช้ TOWS Matrix มี 4 แนวทาง ประกอบด้วย 1) [SO] เป็นการคิดหาแนวทางการใช้จุดแข็งที่มีอยู่เพื่อสร้างความได้เปรียบจากโอกาสที่เอื้ออำนวยให้ (เติบโต) พบว่า การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการบูรณาการ และการพัฒนาการจัดการที่มีประสิทธิภาพและศักยภาพ เป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน 2) [ST] เป็นการคิดหาแนวทางในการใช้จุดแข็งที่มีอยู่ เพื่อหาทางหลีกเลี่ยงหรือลดผลกระทบจากอุปสรรคหรือภัยคุกคามจากภายนอก (ปรับตัว) พบว่า การส่งเสริมและพัฒนาการสื่อสารการเป็นเจ้าบ้านที่ดี ผ่านเครือข่ายความร่วมมือ โดยใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร 3) [WO] เป็นการคิดหาแนวทางเพื่อปรับปรุงจุดอ่อนให้ดีขึ้นด้วยการใช้ประโยชน์จากโอกาสที่เกิดขึ้นจากภายนอก (ปรับปรุง) พบว่า ควรพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และ 4) [WT] เป็นการคิดหาแนวทางเพื่อลดจุดอ่อนภายในให้เหลือน้อยที่สุดและเพื่อหลีกเลี่ยงอุปสรรคที่เกิดขึ้นจากภายนอก (เปลี่ยนแปลง) พบว่า ควรพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ดี มีคุณภาพ มีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวที่จะเกิดเพิ่มมากขึ้นในอนาคตและนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในขั้นตอนต่อไป

ขั้นตอนที่ 2

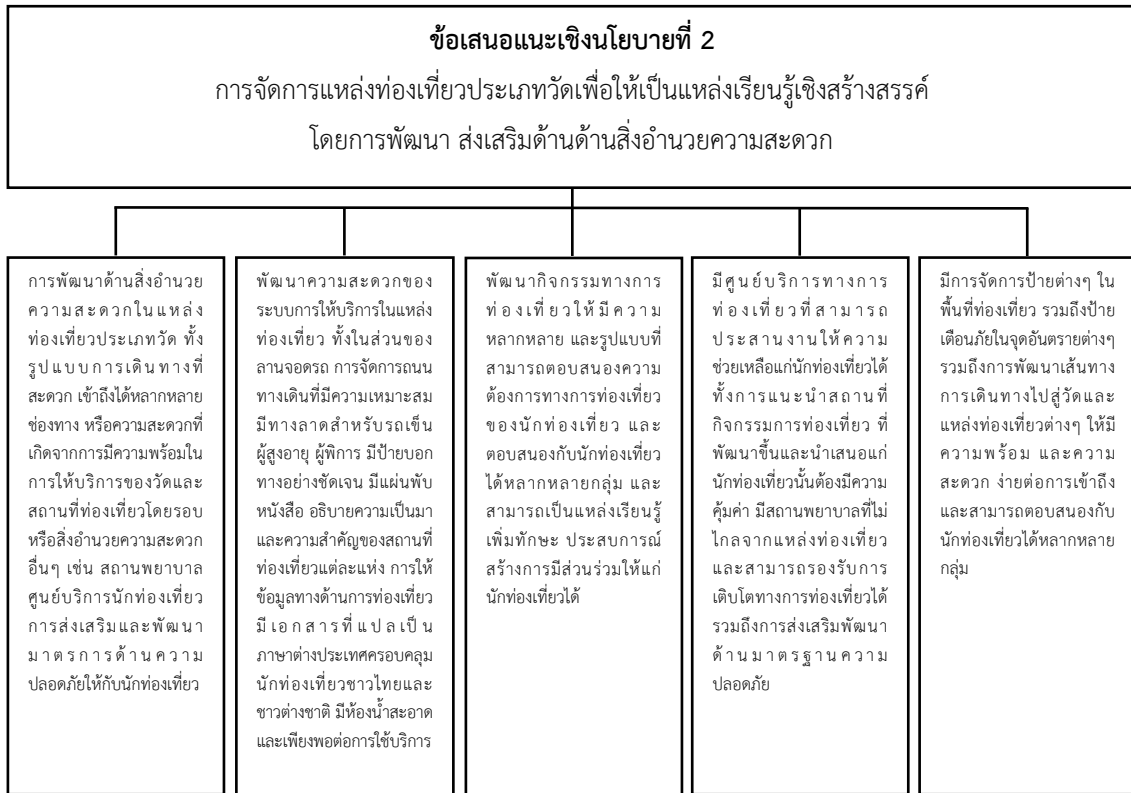
การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายซึ่งวิเคราะห์ได้ 8 องค์ประกอบ ในชื่อ PAMAVASS ได้แก่ 1) การประชาสัมพันธ์ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก 3) การจัดการ 4) สถานที่ 5) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 6) กิจกรรม 7) การให้บริการ และ 8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังมีรายละเอียดของข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย ซึ่งผู้วิจัยขอนำเสนอโดยแสดงให้เห็นในแผนภาพ ดังนี้

ภาพที่ 1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการประชาสัมพันธ์ (Public Relation)

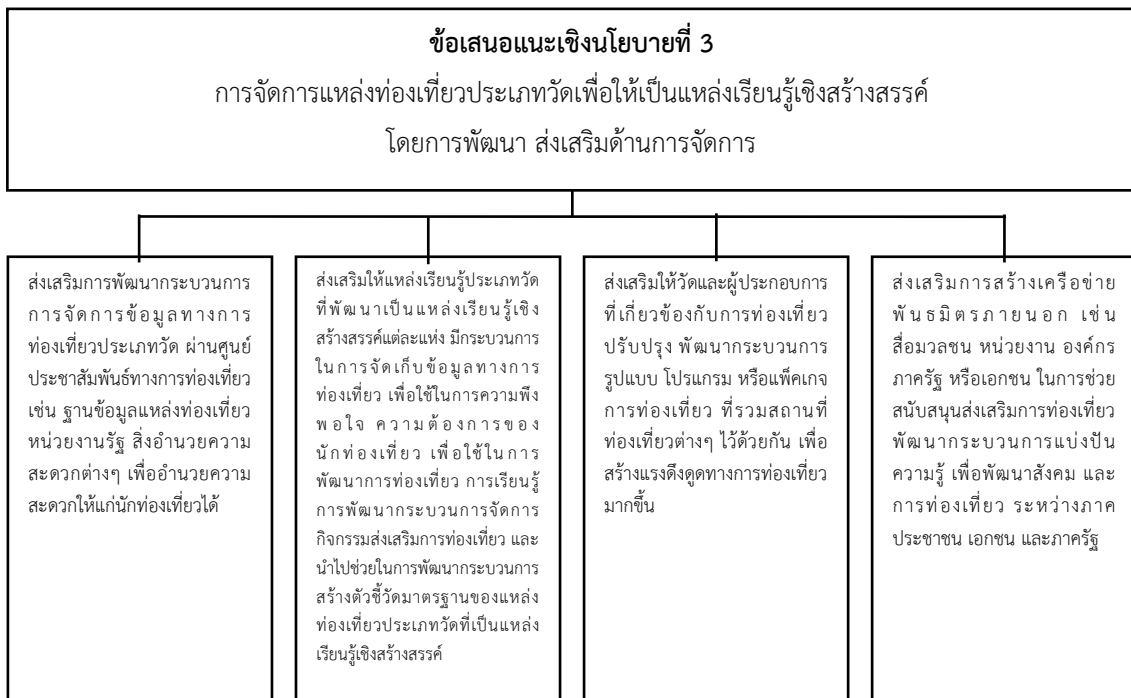

ภาพที่ 2 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านสิ่งอำนวยความสะดวก (Amenities)

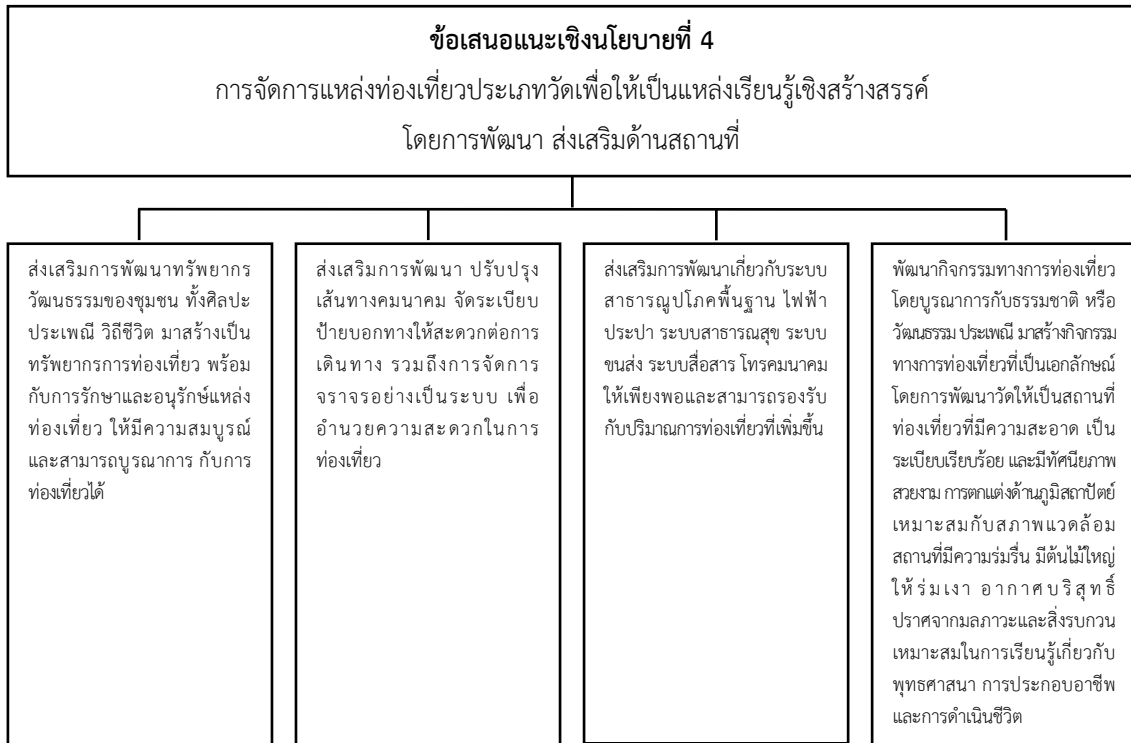

ภาพที่ 3 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการจัดการ (Management)

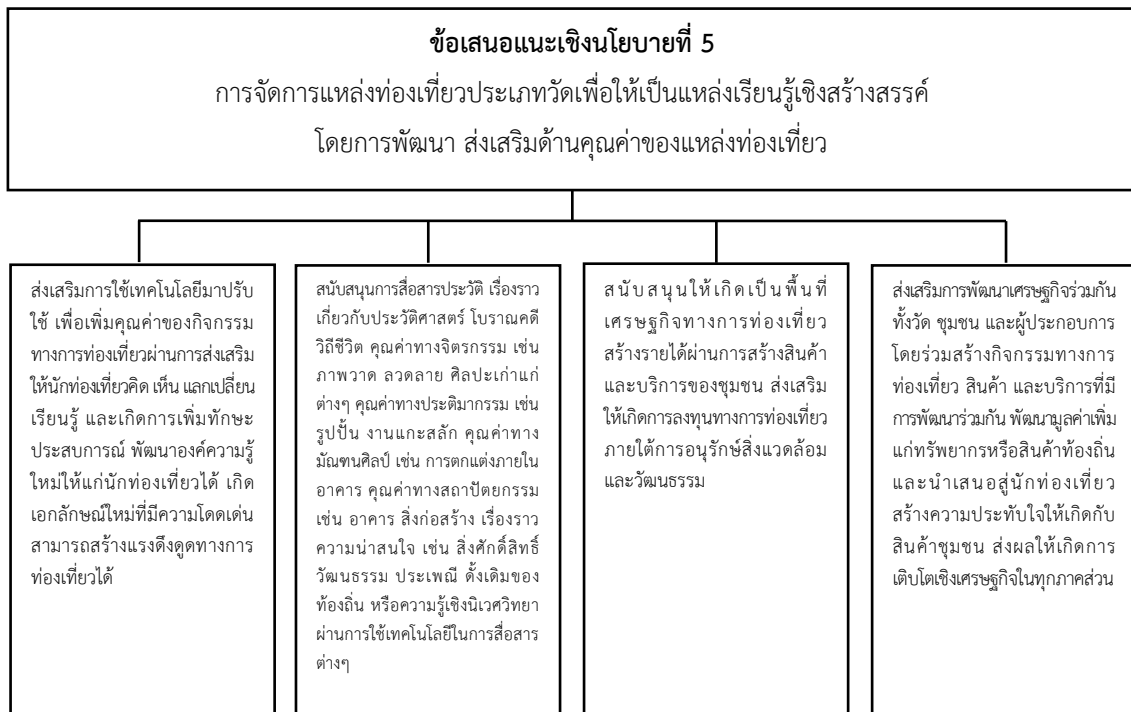

ภาพที่ 4 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านสถานที่ (Attractions)

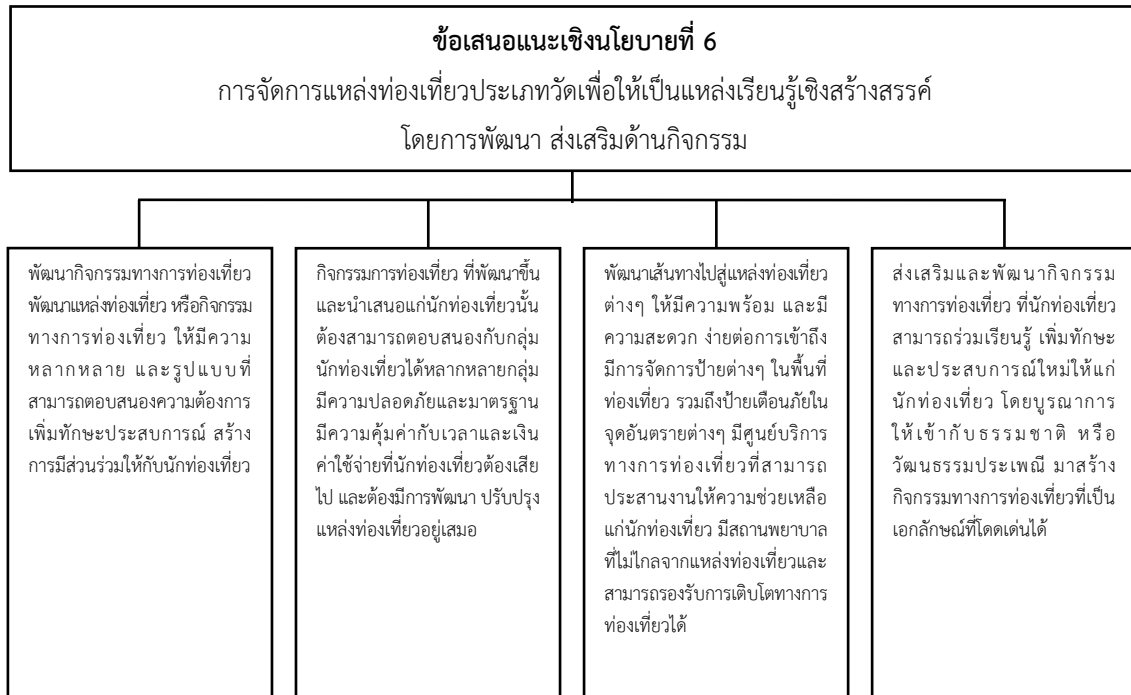

ภาพที่ 5 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว (Values)

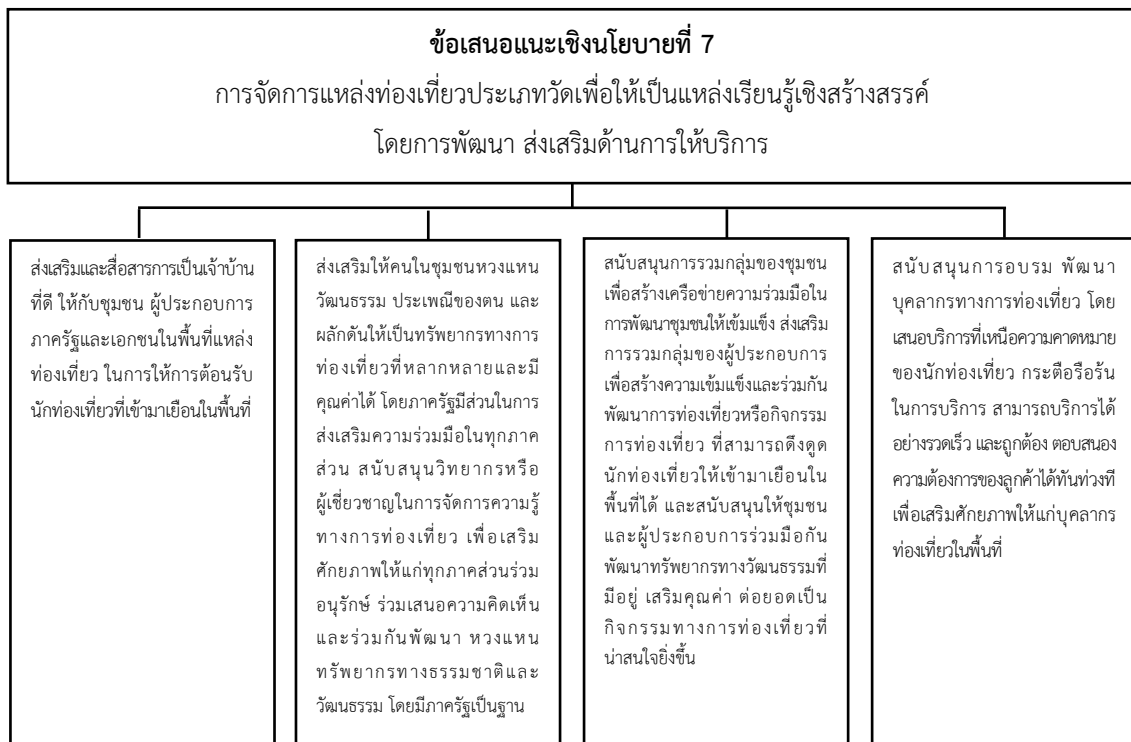

ภาพที่ 6 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านกิจกรรม (Activities)

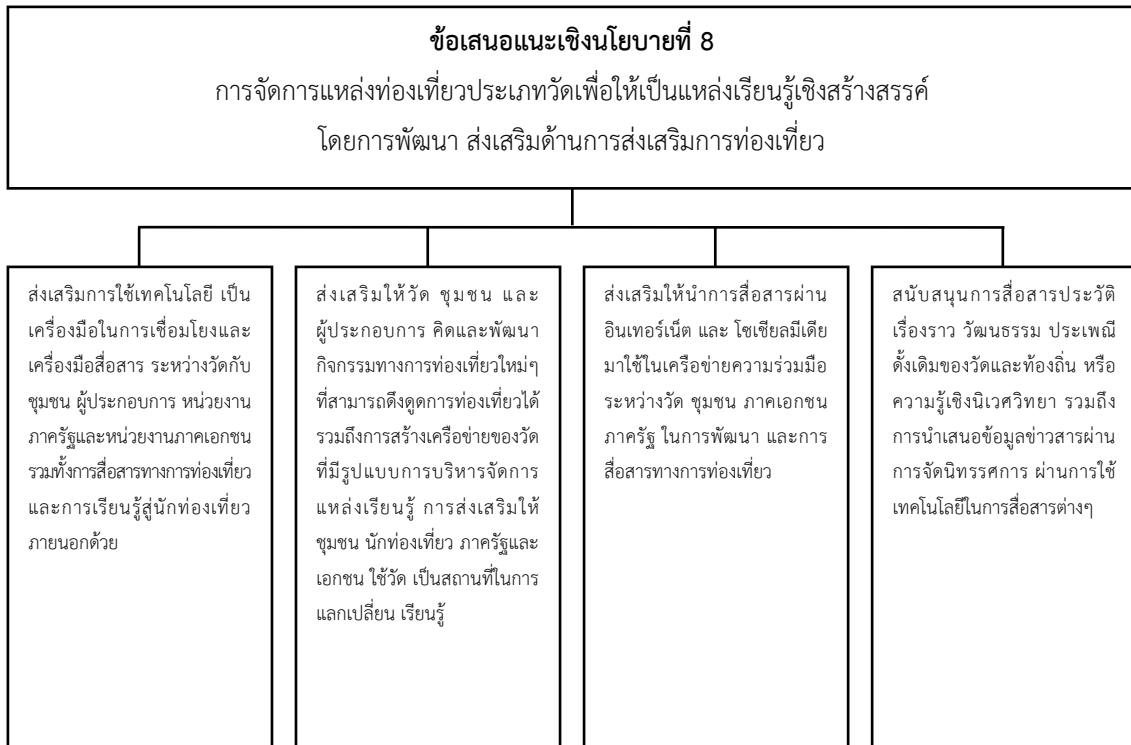

ภาพที่ 7 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการให้บริการ (Services)

ภาพที่ 8 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายด้านการส่งเสริมการท่องเที่ยว (Support)

สรุปผลการวิจัย

การศึกษาเรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ สรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยวทั้ง 7 วัดของจังหวัดนครปฐม ปรากฏผล ดังนี้ ความพึงพอใจในการในการจัดการแหล่งท่องเที่ยววัดในปัจจุบัน พบว่า ภาพรวมด้านคุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว การจัดการและการดำเนินการ การให้บริการของเจ้าหน้าที่ สิ่งอำนวยความสะดวก การจัดการสถานที่ การส่งเสริมการท่องเที่ยวและประชาสัมพันธ์ และด้านกิจกรรมในวัด มีความพึงพอใจในระดับที่ มาก ส่วนด้านการส่งเสริมแหล่งท่องเที่ยวให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์มีความพึงพอใจในระดับปานกลาง สำหรับแนวทางการจัดการท่องเที่ยวในวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ด้านบทบาทของแหล่งเรียนรู้และแนวทางการจัดการเรียนรู้มีความพึงพอใจในระดับที่มากที่สุด สำหรับด้านศักยภาพในการจัดการวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้ นั้นได้ให้ความสำคัญในการพัฒนาวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้ทางด้านประวัติศาสตร์มากที่สุด ส่วนความสำคัญที่รองลงมา ได้แก่ ด้านขนบธรรมเนียมโบราณราชประเพณี วัฒนธรรม ด้านธรรมชาติ โบราณคดี โบราณสถาน และศิลปกรรม ตามลำดับ

การจัดการท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ พบว่า วัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการดำเนินการ มีความพร้อม สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย มีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้ ที่มีคุณค่าและมีจุดเด่นด้านศิลปะและวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงในระดับโลก แต่ในด้านการจัดการการท่องเที่ยว ยังคงพบปัญหา อุปสรรค เกี่ยวกับทรัพยากรการจัดการต่างๆ ไม่เพียงพอ เมื่อศึกษาถึง จุดแข็งในการจัดการการท่องเที่ยว ก็พบว่าวัดในจังหวัดนครปฐม มีความเก่าแก่ มีประวัติศาสตร์โดดเด่นระดับโลก มีทำเลที่ตั้งติดถนนและแม่น้ำ เข้าถึงได้สะดวก มีจุดอ่อน คือปัญหาที่คน การจัดการ และการประชาสัมพันธ์ มีโอกาสที่สำคัญ คือภาครัฐให้ความสำคัญ ใช้งบประมาณ ให้การประชาสัมพันธ์ มีอุปสรรค คือ คน เงิน การจัดการ และเศรษฐกิจ โดยใช้ 4 แนวทางในการพัฒนา ประกอบด้วย แนวทางที่ 1 การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวโดยการบูรณาการ และการพัฒนา การจัดการที่มีประสิทธิภาพ จะเป็นปัจจัยที่ส่งเสริมให้เกิดการพัฒนาอย่างยั่งยืน แนวทางที่ 2 การส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวเป็นเจ้าบ้านที่ดี ผ่านเครือข่ายความร่วมมือ โดยใช้เทคโนโลยีเพิ่มประสิทธิภาพการสื่อสาร แนวทางที่ 3 การพัฒนาเกณฑ์มาตรฐานของแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เพื่อสร้างความน่าเชื่อถือ และแนวทางที่ 4 การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ดี มีคุณภาพ มีความพร้อมในการรองรับการท่องเที่ยวที่จะเกิดเพิ่มมากขึ้นในอนาคต เพื่อนำผลการวิเคราะห์ดังกล่าวมาสังเคราะห์เพื่อกำหนดเป็นร่างข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในขั้นตอนต่อไป

2. การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ วิเคราะห์ได้ 8 องค์ประกอบในชื่อ PAMAVASS ได้แก่ 1) การประชาสัมพันธ์ เช่น พัฒนาเครือข่ายความร่วมมือคุณภาพของบุคลากรที่เกี่ยวข้องกับการประชาสัมพันธ์ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก เช่น ส่งเสริมด้านสิ่งอำนวยความสะดวกทุกรูปแบบเช่นพัฒนาระบบการใช้บริการ 3) การจัดการ เช่น พัฒนาระบบการจัดการข้อมูลและการสร้างเครือข่ายพันธมิตรภายนอก 4) สถานที่ เช่น ปรับปรุงเส้นทางคมนาคมและพัฒนาสาธารณูปโภคพื้นฐาน 5) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว เช่น นำเสนอเรื่องราวของประวัติศาสตร์และคุณค่าของศิลปกรรม และสนับสนุนให้เกิดเป็นพื้นที่เศรษฐกิจการท่องเที่ยว 6) กิจกรรม เช่น พัฒนากิจกรรมให้มีความหลากหลายและมีการบูรณาการให้เข้ากับธรรมชาติและวัฒนธรรมประเพณี 7) การให้บริการ เช่น จัดการให้บริการส่งเสริมให้มีความส่งเสริมให้มีความเข้าใจในการเป็นเจ้าบ้านที่ดีในการต้อนรับนักท่องเที่ยว 8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว เช่น ส่งเสริมให้มีการคิดพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยวใหม่ๆเพื่อดึงดูดความสนใจและให้มีการใช้อินเทอร์เน็ตและ Social Media เพื่อสื่อสารเกี่ยวกับการท่องเที่ยว ทั้งนี้ ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์ของทุกภาคส่วน

อภิปรายผล

จากการวิจัยและข้อค้นพบดังที่ได้กล่าวมาในผลการวิจัยนั้น ผู้วิจัยสามารถอภิปรายผลการวิจัย 2 ประเด็นที่สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้

1. สภาพปัจจุบันของวัดที่จัดเป็นแหล่งท่องเที่ยว มีการดำเนินการ มีความพร้อม สามารถรองรับนักท่องเที่ยวที่มีความหลากหลาย มีศักยภาพในการเป็นแหล่งเรียนรู้ที่มีคุณค่า มีจุดเด่นด้านศิลปะและวัฒนธรรม มีเอกลักษณ์และมีชื่อเสียงในระดับโลก สอดคล้องกับผลการวิจัยของธารทิพย์ ธรรมสอน (Thammasorn, 2012) เรื่องการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมเพื่อสร้างมูลค่าเพิ่มในการส่งเสริมการท่องเที่ยวของชุมชนเมืองระแหง อำเภอเมือง จังหวัดตาก พบว่า การพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม ต้องมุ่งไปที่การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม เพื่อสร้างโอกาสในการท่องเที่ยว จากสิ่งดึงดูดใจต่างๆ ทั้งทางธรรมชาติ ศิลปวัฒนธรรมโบราณสถานที่เก่าแก่ มีคุณค่า สามารถเข้าถึงได้สะดวก และสอดคล้องกับการเพิ่มศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม (จอห์น สวามบุรุษ และ ซูซาน ฮอร์เนอร์ Swarbrooke and Horner, 2007) ที่พบว่าการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม เป็นการเดินทางเพื่อพักผ่อนหย่อนใจ เพื่อพักผ่อนโดยมีกิจกรรมการท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับศิลปวัฒนธรรมของท้องถิ่น ขนบธรรมเนียมประเพณี ประวัติศาสตร์ หรือวิถีชีวิตของผู้คน

2. การจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายในการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ โดยการนำข้อมูลจากการวิเคราะห์ในขั้นตอนที่ 1 มาสังเคราะห์เป็นข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ผู้วิจัยจึงได้นำเสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 8 องค์ประกอบ ในชื่อ PAMAVASS ได้แก่ 1) การประชาสัมพันธ์ 2) สิ่งอำนวยความสะดวก 3) การจัดการ 4) สถานที่ 5) คุณค่าของแหล่งท่องเที่ยว 6) กิจกรรม 7) การให้บริการ และ 8) การส่งเสริมการท่องเที่ยว ดังได้เสนอข้อเสนอแนะเชิงนโยบายไว้ในแผนภาพที่ 1-8 โดยเน้นการจัดทำข้อเสนอแนะเชิงนโยบายที่มุ่งเน้นไปที่กระบวนการจัดการ ที่แสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญกันในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคชุมชน ในการพัฒนาการท่องเที่ยวในพื้นที่ให้โดดเด่น และสร้างมาตรฐานในการจัดการทางการท่องเที่ยว ที่นักท่องเที่ยวสัมผัสได้ โดยในด้านองค์ประกอบการจัดการแหล่งท่องเที่ยว สอดคล้องกับนรินทร์ สังข์รักษา (Sungrugs, 2012) ที่นำเสนอถึงการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมประกอบด้วย 2 องค์ประกอบ คือ 1) แหล่งท่องเที่ยว ที่เน้นการมีส่วนร่วมของชุมชน ในลักษณะของ บวร ได้แก่ บ้าน วัด โรงเรียนและการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวให้โดดเด่น 2) หน่วยงานภาครัฐประกอบด้วย การสนับสนุนจากภาครัฐ ทั้งความรู้ สิ่งอำนวยความสะดวก การพัฒนาศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวบุคลากร การประชาสัมพันธ์และการจัดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับนรินทร์ สังข์รักษา และคณะ (Sungrugs et al., 2012) ที่นำเสนอถึงแนวทางการจัดการการท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรมตามแนวทางเศรษฐกิจพอเพียง ด้วยการตั้งอยู่บนพื้นฐานเดิมของชุมชน ยึดหลักภูมิสังคมผลประโยชน์ของชุมชน และความคุ้มค่ามากกว่าความคุ้มทุน และข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย 8 องค์ประกอบดังกล่าวมีความสอดคล้องกับเกณฑ์การท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของสภาการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนโลกซึ่งสนับสนุนโดยองค์การการท่องเที่ยวโลก (World Tourism Organization, 2013) และสอดคล้องกับงานวิจัยของ ธนิต แสงกระจ่าง (Saengkrachang, 2017) ที่นำเสนอถึงการพัฒนาข้อเสนอแนะเชิงนโยบายเพื่อการท่องเที่ยวที่ยั่งยืนของประเทศไทย ต้องบูรณาการข้อมูลจากการวิเคราะห์เอกสารและการวิจัย มุ่งเน้นไปที่กระบวนการจัดการแสดงให้เห็นถึงการให้ความสำคัญร่วมกันในทุกภาคส่วน ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคชุมชน

ข้อเสนอแนะ

จากผลการวิจัยเรื่อง ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้และข้อเสนอแนะสำหรับการวิจัยในครั้งต่อไป ดังนี้

ข้อเสนอแนะเพื่อนำผลการวิจัยไปใช้

1. ผู้นำหรือผู้แทนวัด ประชาชน นักท่องเที่ยวและผู้ที่เกี่ยวข้องมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมในการจัดการท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ในเชิงพาณิชย์ เนื่องด้วยมีสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติเป็นทุนทางสังคม และทุนทางวัฒนธรรม ส่งผลให้พัฒนาการท่องเที่ยวประเภทวัดได้อย่างยั่งยืน

2. ผลการวิจัยสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติที่เป็นทุนทางสังคมและทุนทางวัฒนธรรม ทำให้นักท่องเที่ยวและผู้มาเยือนได้สัมผัส อัตลักษณ์อันโดดเด่น การทำบุญ ไหว้พระ การชมธรรมชาติทางบกและทางน้ำ ก่อให้เกิดการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ที่เป็นรูปธรรมกับกลุ่มเป้าหมาย

3. ควรมีการวางแผนเกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์ล่วงหน้า เนื่องจากการท่องเที่ยวประเภทวัดต้องคำนึงถึงภาพลักษณ์ของชาติไทย ผลกระทบที่ตามมาตั้งแต่ การท่องเที่ยวในรูปแบบต่างๆ การเข้าร่วมกิจกรรมของนักท่องเที่ยว ผู้ประกอบการ ผู้รับผิดชอบ ปราชญ์ชาวบ้าน อาสาสมัคร มัคคุเทศก์ และประชาชนทั่วไป เพื่อมิให้กระทบต่อการรบบนโยบายการพัฒนาเศรษฐกิจ

4. ควรมีรูปแบบของกิจกรรมอื่นๆที่หลากหลายเพื่อให้การจัดการแหล่งท่องเที่ยวประเภทวัดเป็นแหล่งเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ เช่น 1) การมีส่วนร่วมของชุมชน องค์กรที่เกี่ยวข้อง เปิดโอกาสให้ชุมชน 2) กิจกรรมการท่องเที่ยวที่หลากหลายตรงกับความต้องการของนักท่องเที่ยว 3) การตลาดเชิงรุกโดยการประชาสัมพันธ์หลายช่องทาง 4) การจัดการที่ใช้วัดเป็นฐานการเรียนรู้ 5) การคมนาคมพัฒนาสิ่งอำนวยความสะดวก 6) การจัดการบริหารในรูปคณะกรรมการ และ 7) จตุรภาคี

ข้อเสนอแนะเพื่อการวิจัยครั้งต่อไป

1. ควรมีการขยาย ข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการท่องเที่ยวประเภท วัด เพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ ในเครือข่ายการท่องเที่ยวในพื้นที่อื่น หรือพื้นที่ใกล้เคียง เช่น จังหวัดราชบุรี จังหวัดกาญจนบุรี จังหวัดสุพรรณบุรี จังหวัดเพชรบุรี

2. ควรศึกษาวิจัยพัฒนารูปแบบการจัดการการท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์แบบบูรณาการ เช่น การท่องเที่ยวเชิงเกษตร การท่องเที่ยวเชิงสุขภาพ การท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม การท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ การท่องเที่ยวเชิงศาสนา หรือประเภทอื่นๆ ให้มีความหลากหลายต่อจังหวัด นครปฐม

3. ควรมีการศึกษาและการประเมินข้อเสนอแนะเชิงนโยบายการจัดการท่องเที่ยวประเภทวัดเพื่อให้เป็นแหล่งการเรียนรู้เชิงสร้างสรรค์ อย่างต่อเนื่อง

References

- Ankul, R. (2005). **Readiness of Temples in Bangkok Regarding Buddhism Propagation by Through the Introduction of Cultural Arts**. Research Report. Bangkok : Research and Development Institute Sukhothai Thammathirat Open University, 2001. (in Thai)
- Department of Tourism. (2017). **Strategic Plan for the Development of Tourist Destinations in the Country 2017-2021**. 1st ed. Bangkok : PW Printing. (in Thai)
- Kheovichai, K. and Sangwattanakul, W. (2015). “Recreation Activities Model with Community Participathion Through the Use of Museum and Local Learning Resources to Promote the Creative Learning”. **Silpakorn Educational Research Journal** 7(2): 22-33. (in Thai)
- Nakhonpathom Province. (2019). **General Information**. [Online]. Retrieved January 20, 2019, from <http://www.nakhonpathom.go.th/content/information>.
- Pinthukanok, K. (2007). **Evaluation of Recreational Economic Value of Bang Pa-In Palace Phra Nakhon Si Ayutthaya Province**. Master of Economics Thesis Program in Department of Business Economics Faculty of Economic Development National Institute of Development Administration. (in Thai)
- Saengkrachang, T. (2017). “The Development of Policy Recommendations for Sustainable Tourism of Thailand”. **SDU Research Journal** 13(1) 55-74. (In Thai)
- Sungrugsa, N. (2012). “Promotion Guidelines for Cultural Tourism in the Cradle of Civilization of Ratchaburi Province”. **Silpakorn Educational Research Journal** 10(1) 148-161. (in Thai)
- _____. (2010). “A Study of Situation of Cultural and Art Tourism in Nakorn Pathom Province, Thailand”. **Silpakorn Educational Research Journal** 2(1) 19-32. (in Thai)
- Sungrugsa, N. et al. (2012). **Research for Development and Changing in Cultural Tourism toward Creative Economy Through Participation Process of Sustainable Network Alliances in Ratchaburi Province**. Research Report. Nakhon Pathom : Silpakorn University. (in Thai)
- Swarbrooke, J. & Horner, S. (2007). **Consumer Behavior in Tourism**. 2nd ed. USA : Elsevier.

- Thammasorn, T. (2012). **Cultural Tourism Development To Create Additional Value in Promoting Tourism of Mueang Rahaeng Community, Mueang District, Tak Province**. Research Report. Bangkok : National Research Council of Thailand. (in Thai)
- Tourism Authority of Thailand. (2002). **Guide to Managing Accommodation, Experience Rural Culture**. Bangkok : Tourism Authority of Thailand. (in Thai)
- World tourism organization. (2013). **Why Tourism**. [Online]. Retrieved January 20, 2019. From <http://www2.unwto.org/content/why-tourism>.